

OBSAH

Předmluva	13
Úvod	15
I. Všeobecné	17
1. Směrnice pro projektování a konstrukci	17
1.1 Směrnice pro projekci	17
1.2 Zásady při konstrukci	19
2. Směrnice pro výpočet mechanismů jeřábu	20
2.1 Úvod k výpočtům	20
2.2 Rozdělení mechanismů podle provozu	22
2.3 Zatížení	25
2.4 Volba bezpečnosti	25
2.5 Volba materiálu	26
2.6 Časový průběh napětí a návrh smyčkového diagramu	27
2.7 Výpočet jednotlivých částí mechanismů	29
2.7.1 Hřídele a osy — předběžný výpočet	29
2.7.2 Hřídele a osy — podrobný výpočet	31
2.7.3 Ložiska valivá	42
2.7.4 Ložiska kluzná	46
2.7.5 Ozubená kola	47
3. Směrnice pro výpočet ocelové konstrukce jeřábů	48
3.1 Úvod k výpočtům	48
3.2 Postup při výpočtu ocelové konstrukce jeřábu	48
3.3 Druhy zatížení ocelových konstrukcí	49
3.4 Součinitele dynamických účinků	56
II. Pohony jeřábů	58
1. Elektrický pohon	58
1.1 Všeobecné	58
1.1.1 Předpisy a normy	59
1.2 Druhy práce jeřábových elektrických výstrojí	60
1.3 Druh proudu a volba jeho napětí	60
1.4 Druhy zatížení jeřábové výstroje	60
1.5 Přibližná volba poháněcího jeřábového motoru	65
1.6 Průběhy mechanických charakteristik hlavních druhů elektromotorů	69
1.7 Součinitel provozu	72
1.8 Elektromotory	73
1.8.1 Stejnoseměrné jeřábové motory	73

1.8.2	Střídavé trojfázové jeřábové motory	77
1.9	Řízení jeřábových mechanismů	97
1.9.1	Stejnoseměrné soustavy se sériovým motorem napájeným stejnosměrnou sítí stálého napětí	99
1.9.2	Stejnoseměrné soustavy s motorem s cizím buzením napájené proměnlivým napětím z měniče Ward—Leonard	108
1.9.3	Střídavé soustavy trojfázové s kroužkovým asynchronním motorem	109
1.9.3.1	Jednoduchá trojfázová výzbroj	109
1.9.3.2	Brzdění protiproudem	115
1.9.3.3	Soustava s elektrohydraulickým odbrzdovačem (Eldro - regulace)	117
1.9.3.4	Jeřábová soustava trojfázový systém Praga	124
1.9.3.5	Soustava mikrozdvih	125
1.9.3.6	Způsob s asynchronním měničem kmitočtu	126
1.9.3.7	Přepínání pólů kroužkového motoru	126
1.9.3.8	Soustava s klecovými motory s přepínáním počtu pólů	127
1.9.4	Elektrický hřídel	129
1.10	Ostatní elektrovýzbroj jeřábů	133
1.10.1	Brzdové elektromagnety	133
1.10.2	Elektrohydraulické odbrzdovače	136
1.10.3	Kontroléry	144
1.10.4	Ovládače a ovládání jeřábů	148
1.10.5	Stavebnicové odporníky	152
1.10.6	Stykače a jističe	154
1.10.7	Elektrické rozváděče	154
1.10.8	Koncové spínače	155
1.10.9	Trolejová výzbroj	157
1.11	Rozvod elektrické energie a napájení jeřábů	158
1.11.1	Připojení jeřábové dráhy	158
1.11.2	Přívod ohebným kabelem	159
1.11.3	Přívod kroužkovými sběrači	159
1.11.4	Rozvod proudu na jeřábech	159
1.11.5	Blokování pohonů pomocí nulových kontaktů	161
1.11.6	Zapojení koncových vypínačů zdvihových ústrojí	162
1.12	Bezpečnostní předpisy pro elektrovýzbroj jeřábů	163
2.	Pohon spalovacím motorem	163
3.	Pohon hydraulický	164
4.	Pohon pneumatický	171
5.	Pohon ruční	171
	Literatura	172
	III. Součásti jeřábů	173
1.	Všeobecné strojní části	173
1.1	Lana	173
1.1.1	Lana konopná a polyamidová	173
1.1.2	Lana ocelová	174
1.1.2.1	Výpočet ocelových lan	181
1.1.2.2	Životnost lan ocelových	183
1.1.2.3	Provoz, výměna a ošetřování ocelových lan	184
1.1.2.4	Uchycení konců lan	186
1.2	Řetězy	187
1.2.1	Řetězy svařované	187
1.2.2	Řetězy kloubové (Gallový)	187

1.3	Kladky a kladnice	189
1.3.1	Kladky pro lana	189
1.3.2	Kladky pro řetězy (řetězky)	192
1.3.3	Lanové kladnice	194
1.4	Bubny	198
1.4.1	Bubny pro článkové řetězy	198
1.4.2	Bubny pro lana	199
1.4.2.1	Bubny pro lana konopná	199
1.4.2.2	Bubny pro lana ocelová	199
1.4.2.3	Konstrukce lanových bubnů	202
1.5	Brzdy a zdrže	206
1.5.1	Brzdy	206
1.5.1.1	Brzdy čelistové	206
1.5.1.2	Brzdy pásové	213
1.5.1.3	Brzdy lamelové	218
1.5.2	Zdrže	220
1.5.2.1	Zubové zdrže	220
1.5.2.2	Třecí zdrže	222
1.6	Spojky	223
1.6.1	Pevné spojky	223
1.6.2	Poddajné spojky	224
1.6.3	Kluzné spojky	230
1.6.4	Výsuvné spojky	231
1.7	Převody a převodovky	231
1.7.1	Převody lanové (kladkostrojové)	231
1.7.2	Převody ozubenými koly	235
1.7.3	Převody hydraulické	236
1.7.4	Převodovky	239
1.8	Pojížděcí kola	255
1.8.1	Pojížděcí kola s dvěma nákolky	255
1.8.2	Speciální pojížděcí kola	261
1.8.3	Výpočet pojížděcích kol	264
1.9	Ostatní charakteristické součásti	266
1.9.1	Jeřábové kolejnice	266
1.9.2	Kolejnicové kleště	266
2.	Prostředky k uchopení břemene	268
2.1	Prostředky na kusová břemena	268
2.1.1	Vazáky (vazací lana a řetězy)	268
2.1.2	Traverzy	269
2.1.3	Závěsy	270
2.1.4	Kleště	271
2.1.5	Břemenové elektromagnety	273
2.1.6	Háky	274
2.2	Prostředky na sypký materiál	282
2.2.1	Nádoby	282
2.2.2	Drapáky	284
2.2.2.1	Dvoulánové drapáky	284
2.2.2.2	Jednolánové drapáky	287
2.2.2.3	Motorové drapáky	290
	Literatura	292
	IV. Hnací ústrojí jeřábů	293
1.	Všeobecné	293

1.1	Nejčastěji použité značky	293
1.2	Určení zrychlujících momentů	294
1.3	Poměrné zatížení	296
1.4	Účinek větru	298
2.	Zdvihací ústrojí s hákem	298
2.1	Určení převodů	298
2.2	Určení motoru	299
2.3	Určení potřebného brzdícího momentu	300
3.	Drapákové zdvihací ústrojí	301
3.1	Určení motoru	302
4.	Pojížděcí ústrojí	303
4.1	Výpočet motoru	303
4.2	Brzdění při pojíždění	307
5.	Otáčecí ústrojí	311
5.1	Způsoby pohonu	311
5.2	Oběžná kuličková dráha	311
5.3	Moment pasivních odporů při otáčení	313
5.4	Výpočet motoru	314
5.5	Brzdění při otáčení	318
6.	Sklápěcí ústrojí	319
6.1	Způsoby sklápění	321
6.2	Výpočet motoru	323
	Literatura	325
	V. Charakteristické typy jeřábů	326
1.	Všeobecně	326
1.1	Základní pojmy — názvosloví	326
1.2	Rozdělení jeřábů	328
1.3	Předpisy pro jeřáby (bezpečnostní)	329
1.4	Předpisy pro konstrukci jeřábů	329
1.4.1	Průjezdny profil	330
1.4.2	Značení, tabulky a nápisy	330
1.4.3	Přístupy a stanoviště obsluhy	330
1.4.4	Bezpečnostní zařízení a vybavení	332
1.5	Zkoušení jeřábů	337
2.	Mostové jeřáby	340
2.1	Běžné mostové jeřáby (normální)	340
2.1.1	Běžné mostové jeřáby jednosníčkové	340
2.1.2	Běžné mostové jeřáby dvounosníčkové	346
2.1.3	Mostové jeřáby čtyřnosníčkové	362
2.1.4	Kočky mostových jeřábů	363
2.2	Drapákové a magnetové mostové jeřáby	377
2.2.1	Jeřáby drapákové	377
2.2.2	Kočky drapákové	378
2.2.3	Jeřáby magnetové	378
2.2.4	Jeřáby magnetodrapákové	383
2.3	Mostové jeřáby zvláštní konstrukce	384

2.3.1	Mostové jeřáby podvěsné	384
2.3.2	Mostové jeřáby s větším polem působnosti	387
2.3.3	Mostové jeřáby stohovací	388
2.4	Hutní mostové jeřáby	392
2.4.1	Jeřáby u vysokých pecí	393
2.4.2	Jeřáby ve slévárnách a ocelárnách	394
2.4.3	Jeřáby ve válcovnách a kovárnách	412
2.5	Pojízďecí ústrojí mostových jeřábů	421
2.5.1	Způsoby pohonu	421
3.	Portálové a poloportálové jeřáby	423
3.1	Portálové (poloportálové) jeřáby s kočkou	425
3.1.1	Nepojízdné (stabilní) portálové jeřáby	425
3.1.2	Pojízdné portálové jeřáby s kočkou	425
3.2	Portálové jeřáby s otočným výložníkem (přistavní)	431
3.2.1	Systémy kyvných výložníků	432
3.2.2	Vyvážení kyvného výložníku	437
3.2.3	Portálové jeřáby s točnicí	440
3.2.4	Portálové jeřáby sloupové	443
3.2.5	Tlaky kol portálu na jeřábovou dráhu	444
3.3	Portálové překládací jeřáby velkých rozpětí	447
3.3.1	Portálové překládací jeřáby s kočkou	448
3.3.2	Portálové překládací jeřáby s pojízdným a otočným výložníkem	450
4.	Konzolové jeřáby	450
4.1	Konzolové jeřáby neotočné	452
4.2	Konzolové jeřáby otočné o 180°	456
4.3	Konzolové jeřáby otočné o 360°	460
5.	Stavební jeřáby	460
5.1	Všeobecně	460
5.2	Otočné věžové stavební jeřáby	464
5.3	Portálové neotočné stavební jeřáby	467
5.4	Stavební derikové jeřáby	472
5.5	Šplhací jeřáby	472
6.	Vozidlové jeřáby	475
6.1	Charakteristika	475
6.2	Pohony vozidlových jeřábů	479
6.2.1	Pohon spalovacím motorem	479
6.2.2	Pohon dieselmechanický (DM)	480
6.2.3	Pohon dieselhydraulický (DH)	481
6.2.4	Pohon dielelektrický (DE)	485
6.3	Hlavní parametry vozidlových jeřábů	486
6.3.1	Bezpečnost jeřábu proti převržení	486
6.3.2	Pracovní rychlosti	486
6.3.3	Nosnosti jeřábů	487
6.3.4	Označování nových jeřábů v ČSSR	487
6.3.5	Hodnocení parametrů	488
6.4	Uložení otočného svršku na podvozku	489
6.4.1	Uložení málokřadkové	490
6.4.2	Uložení mnohokřadkové	493
6.4.3	Uložení na oboustranném radiálníním ložisku	501

6.4.4	Uložení na sloupu	502
6.5	Samohybné jeřáby	503
6.5.1	Pojížděcí kola	503
6.5.2	Podvozek	507
6.5.3	Rám otočného svršku, strojovna a výložník	518
6.5.4	Příklady konstrukcí	522
6.6	Automobilové jeřáby	523
6.6.1	Všeobecné údaje	523
6.6.2	Příklady konstrukcí	524
6.7	Kolejové jeřáby	529
6.8	Jeřáby na pásovém podvozku	533
6.8.1	Charakteristika	533
6.8.2	Příklady konstrukcí	537
7.	Lanové jeřáby	541
	Literatura	542
	VI. Ocelové konstrukce jeřábů	544
1.	Všeobecné	544
1.1	Konstrukční materiály	545
1.2	Statický výpočet	546
1.3	Určení velikosti napětí	546
1.4	Bezpečnost a dovolené namáhání	552
1.5	Výpočet průřezů	557
1.5.1	Pruty namáhané na tah	557
1.5.2	Pruty namáhané na tlak	558
1.5.2.1	Prostý tlak	558
1.5.2.2	Vzpěr (dostředný tlak prutů celistvých)	558
1.5.2.3	Dostředný tlak prutů proměnné výšky	561
1.5.2.4	Dostředný tlak prutů složených a členěných	561
1.5.3	Pruty namáhané ohybem	567
1.5.4	Pruty namáhané smykem	568
1.5.5	Pruty namáhané kroucením	569
1.5.6	Profily namáhané kombinovaným namáháním	572
1.6	Výpočet spojovacích částí	572
1.6.1	Nýtové spoje	572
1.6.1.1	Výpočet nýtů na stříh	572
1.6.1.2	Výpočet nýtů na otlačení	573
1.7	Spoje svařované	576
1.7.1	Výpočet svarů tupých	577
1.7.1.1	Rovný tupý svar	577
1.7.1.2	Šikmý tupý svar	578
1.7.2	Výpočet koutových svarů	578
1.7.2.1	Podélný koutový svar	579
1.7.2.2	Kombinovaný koutový svar	579
1.7.3	Výpočet svařovaných nosných částí ocelových konstrukcí na únavu	581
2.	Jeřábové mosty	585
2.1	Principiální uspořádání	585
2.1.1	Mosty s hlavními nosníky válcovanými	586
2.1.2	Mosty s hlavními nosníky plnostěnnými	588
2.1.3	Mosty s hlavními nosníky skříňovými	592
2.1.4	Mosty s nosníky příhradovými	594
2.1.5	Mosty s nosníky rámovými	601

2.2	Vnější zatížení	601
2.3	Výpočet jednonosíkových mostů	603
2.3.1	Výpočet hlavního nosníku	603
2.3.2	Výpočet příčniku	608
2.4	Výpočet dvounosíkových mostů	609
2.4.1	Výpočet hlavních nosníků	609
2.4.2	Výpočet příčníků	616
2.5	Výpočet čtyřnosíkových mostů	618
2.5.1	Výpočet čtyřnosíkových plnostěnných mostů	618
2.5.1.1	Výpočet hlavních nosníků	618
2.5.1.2	Výpočet lávkových nosníků	624
2.5.1.3	Výpočet příčníků	626
2.5.2	Výpočet čtyřnosíkových příhradových mostů	628
3.	Ocelové konstrukce portálů	631
3.1	Ocelové konstrukce portálů s kočkou	632
3.2	Ocelové konstrukce portálů otočných jeřábů	635
3.3	Statický výpočet	637
4.	Věžové konstrukce	638
4.1	Věže stavebních jeřábů	638
4.2	Stožáry deríkových jeřábů	641
5.	Výložníky otočných jeřábů	644
5.1	Výložníky jednoduché	644
5.2	Výložníky členěné	645
6.	Ostatní druhy ocelových konstrukcí jeřábů	648
6.1	Nosné konstrukce otočných svršků	648
6.2	Rámy vozidlových jeřábů	650
7.	Bezpečnost proti převržení jeřábů	651
7.1	Pevné, pojízdné a otočné jeřáby	652
7.2	Pojízdné věžové jeřáby stavební	652
7.3	Zvláštní pojízdné otočné jeřáby	653
7.4	Plovoucí jeřáby	654
	Literatura	654
	Seznam československých norem souvisejících s jeřábovými zařízeními	655
	Věcný rejstřík	658